

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 372 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'g'urta qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Негматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqxonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	

JISMONIY SHAXSLARNING DAROMADLARINI SOLIQQA TORTISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH

Bobomurotova Manzura Panji qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti o'qituvchisi,
mustaqil tadqiqotchi
(УДК). 336.221.262

Annotatsiya: Maqolada aholini real daromadlari va jismoniy shaxslar daromad solig'iga tatdiq etilayotgan soliq imtiyozlarining mazmun-mohiyati, ularni qo'llashning amaldagi holati, aholining jon boshiga o'rtacha daromad dinamikasi va moliyaviy holatini baholash parametrlari, real daromadlar evolyutsiyasi indeksi o'zgarishlarining dinamikasi hamda mazkur sohaga istiqbolli o'zgarishlar kiritish maqsadida tegishli xulosa va tavsiyalar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: daromad, jismoniy shaxslar daromad solig'i, soliq stavkasi, soliq imtiyozlari, soliq, o'rtacha daromad, modallik daromad, bazaviy indeks, yashash minimal miqdori, mehnat haqi, diversifikatsiya, markaziy ko'rsatkich.

Abstract: In the article, the essence of the tax benefits applied to the real income of the population and the income tax of individuals, the current state of their application, the dynamics of the average income per capita and the parameters of assessing the financial situation, the dynamics of changes in the real income evolution index and this relevant conclusions and recommendations have been formed in order to make promising changes in the field.

Key words: income, personal income tax, tax rate, tax benefits, tax, average income, modality income, base index, minimum living wage, wages, diversification, central indicator.

Аннотация: В статье раскрыта сущность налоговых льгот, применяемых к реальным доходам населения и подоходному налогу физических лиц, и современное состояние их применения, динамика среднестатистических доходов и параметры оценки финансового состояния населения, динамика изменения индекса эволюции реальных доходов и были сформированы соответствующие выводы и рекомендации для внесения перспективных изменений в этой области.

Ключевые слова: доход, подоходный налог с физическое лицо, ставка налога, налоговые льготы, налог, средний доход, модальный доход, базовый индекс, прожиточный минимум, заработная плата, диверсификация, центральный показатель.

KIRISH

O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi va jismoniy shaxslar daromad solig'i o'rtasidagi munosabatlar mamlakatda amalga oshirilayotgan soliq siyosatining samaradorligini aniqlashda muhim omil hisoblanadi. Real daromadlar darajasi, aholining turmush darajasi va soliq yukining taqsimlanishi o'rtasidagi muvozanat iqtisodiy barqarorlikka bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu munosabat bilan, mamlakatda olib borilayotgan soliq islohotlari va ularning aholi farovonligiga ta'siri dolzarb masala sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 17-noyabrdagi "Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi va O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 11-martdagi "Soliq ma'muriyatchiligi takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi O'RQ-758-son Qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi «2022 - 2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida» RF-60-son Farmonlari va mazkur sohaga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirish bugungi kunning dolzarb masalalaridan hisoblanadi. Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda aholi daromadlarini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

2 MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirishning ilmiy-nazariy, uslubiy va amaliy muammolari D.Tilman, K.Sassman, R.Matson, R.W.Gerbens-Leenes, S.Nonhebel, J.J.Buskleu, U.Shui

va S.Shan,D.Kushta, R. R.Mohantu, R.Agarwal, soliq yukining jismoniy shaxslar daromadlariga ta'sirini o'rganish borasida M. Feldstein, J.Bushanan, N. Nisholas Taleb, J.A. Mirrlees kabi xorijlik iqtisodxi-olimlarning ilmiy tadqiqot ishlarida¹ tadqiq etilgan.

Respublikamizda jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish mexanizmini nazariy, uslubiy va amaliy jihatlar O'zbekistonlik iqtisodchi olimlar: T.Malikov, N.Haydarov, A.Vaxobov, A.Jo'raev, N.Kuzieva, Sh.Toshmatov, Sh.Qiyosov, M.Imomova² va boshqalar tomonidan ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilganligi ta'kidlash mumkin.

Daromad solig'ini mazmun va mohiyatini ochib berishda Sh.Qiyosovning fikriga ko'ra, soliq yukining teng taqsimlanishi aholi orasida ijtimoiy adolatni ta'minlaydi. Bunda soliq stavkalari va imtiyozlar tizimi adolatli va samarali bo'lishi kerak. Jismoniy shaxslar uchun soliq to'lash mexanizmi yengil va qulay bo'lishi kerak. Bundan internet orqali to'lov imkoniyatlari, mobil dasturlar va boshqa qulay to'lov usullari ushbu jarayonni yengillashtiradi.

Jismoniy shaxslarni soliqqa tortish bo'yicha ma'lumot va tushuntirishlar berish orqali ularning xabardorligini oshirish lozim. Bu, o'z navbatida, soliq to'lashga bo'lgan munosabatni yaxshilashga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotni amalga oshirishda ilmiy mushohada, qiyosiy tahlil, ma'lumotlarni guruhlash, abstrakt-mantiqiy fikrlash, induksiya va deduksiya, alohida jadval, grafik usullaridan foydalanildi. Ushbu tadqiqot usullari jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirishda soliqning rolini oshirish bo'yicha xulosa va takliflarni shakllantirishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi va jismoniy shaxslar daromad solig'i o'rtasidagi munosabatlar mamlakatda amalga oshirilayotgan soliq siyosatining samaradorligini aniqlashda muhim omil hisoblanadi. Real daromadlar darajasi, aholining turmush darajasi va soliq yukining taqsimlanishi o'rtasidagi muvozanat iqtisodiy barqarorlikka bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu munosabat bilan, mamlakatda olib borilayotgan soliq islohotlari va ularning aholi farovonligiga ta'siri dolzarb masala sifatida namoyon bo'lmoqda.

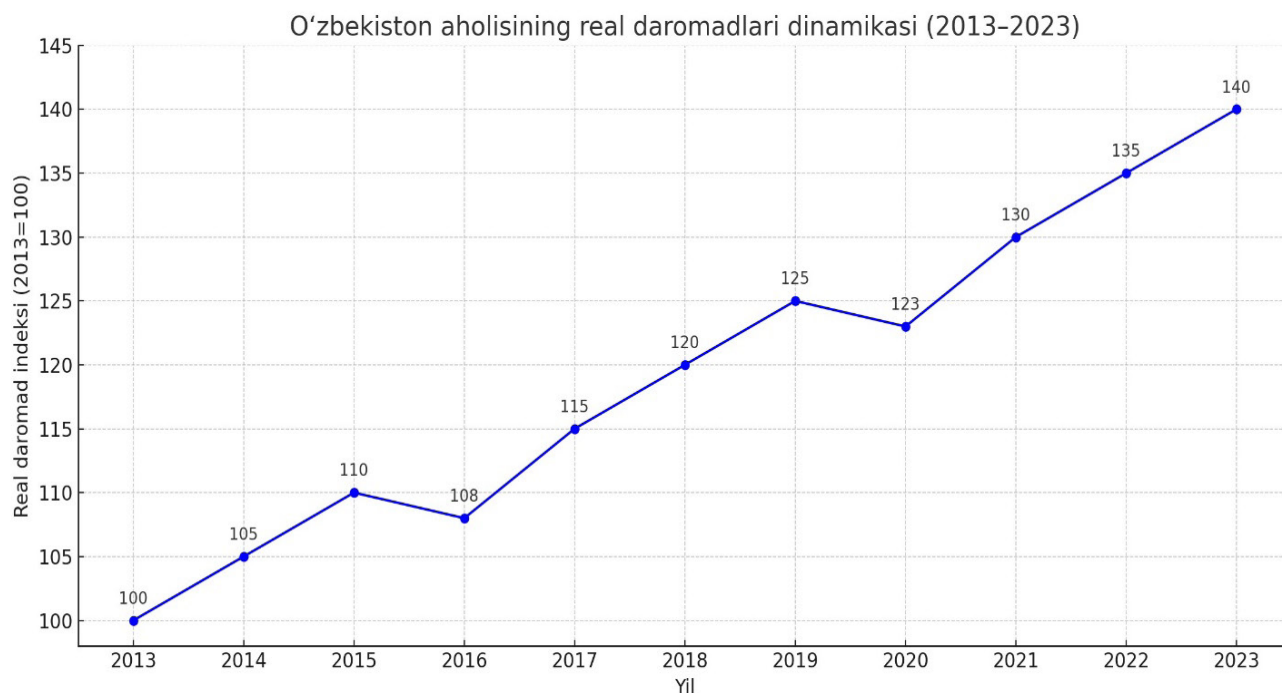
So'nggi yillarda O'zbekistonda soliq siyosatining o'zgarishlari iqtisodiy o'sish sur'atlariga va jismoniy shaxslarning real daromadlariga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Bu jarayonlarning tahlili soliq yukining adolatli taqsimlanishi va davlat byudjeti daromadlarini oshirishga yo'naltirilgan choralarni baholash imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi va jismoniy shaxslar daromad solig'i o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqur o'rganish, mamlakatning kelajakdagi rivojlanish strategiyasini belgilashda muhim rol o'ynaydi.

Aholining real daromadlari, jismoniy shaxslar daromad solig'i dinamikasini o'rganish va tahlil qilish bugungi kunda nihoyatda dolzarb bo'lib, u mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Iqtisodiy siyosatni shakllantirishda va aholining farovonlik darajasini oshirishda real daromadlar va soliq yukining dinamikasini chuqur tahlil qilish zarurdir.

Real daromadlar iqtisodiyotning rivojlanish ko'rsatkichi bo'lib, ular aholining hayot darajasi va umumiy farovonligini belgilaydi. Shu bilan birga, jismoniy shaxslar daromad solig'i davlat byudjetini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu dolzarb masala doirasidagi tadqiqotlar real daromadlar va soliq stavkalari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlashga, shuningdek, davlat siyosatini shakllantirishda tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

1 Tilman, D., Cassman, K.G., Matson, P.A., Naylor, R. and Polasky, S. (2002) Agricultural Sustainability and Intensive Production Practices. *Nature*, 418, p. 671-677. Gerbens-Leenes, P.W. and Nonhebel, S. (2002) Consumption Patterns and Their Effects on Land Required for Food. *Ecological Economics*, 42, 185-199. Buckley, J.J. (1987) The fuzzy mathematics of finance, fuzzy sets and systems, 21, pp. 257-273; Chui Y.C. and Chan S.P. (1994) Fuzzy cash flow analysis using present worth criterion, *Engineering economist*, 39, pp. 113-138; Kuchta, D. (2000) Fuzzy capital budgeting. fuzzy sets and systems, 111, pp. 367-385; Mohanty, R. P., Agarwal, R., Choudhury, A. K. and Tiwari, M. K. (1994) A fuzzy and-based approach to r&d project selection: a case study, *int. j. Production research*, 43, pp. 5199-5216; Martin Feldstein. "Tax Policy, Corporate Saving and Investment Behavior in Britain", *Review of Economic Studies*, Vol. 38, October 1971.; James Buchanan. Tax Reform as Political Choice. *Journal of Economic Perspectives*, 1987, vol. 1, issue 1, 29-35.; Taleb, Nassim Nicholas. Antifragile: Things That Gain from Disorder (англ.). — New York: Random House, 2012. - ISBN 978-1-4000-6782-4.; J.A. Mirrlees. Project appraisal and planning for developing countries. Basic Books, New York, 1974. XVI. pp. 388.

2 T.Malikov. Soliqlar va soliqqa tortishning dolzarb masalalari. - T.: Akademiya, 2002. - 204 b.; N.Haydarov. Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida korxonalar investitsion faoliyatidagi moliya-soliq munosabatlarini takomillashtirish masalalari. Iqtisod fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. — T.: 2003.; A.Vaxobov, A.Juraev. Soliqlar va soliqqa tortish. Darslik. — T.: «Sharq», 2009.; N.Kuzieva. Xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishning moliya-kredit mexanizmini takomillashtirish yo'nalishlari. Iqtisod fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. — T.: 2008.; Sh.Toshmatov. Korxonalarni rivojlantirishda soliqlar roli: Monografiya. — T.: Fan va texnologiya, 2008.— 204 b.; Sh.Qiyosov. Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. — T.: 2023; M.Imomova. Jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. — T.: 2023.

1-rasm. O'zbekiston aholisining real daromadlari dinamikasi³

Ushbu rasmda 2013–2023-yillar oralig'ida O'zbekiston fuqarolarining haqiqiy xarid qobiliyatini ifodalovchi «Real daromadlar evolyutsiyasi indeksi» o'zgarishlarining dinamikasi aks ettirilgan. 2013-yil innovatsion iqtisodiy monitoringning boshlang'ich referent nuqtasi sifatida belgilangan bo'lib, bu yil indeksi shartli ravishda «100 markaziy ko'rsatkich» sifatida kodlangan.

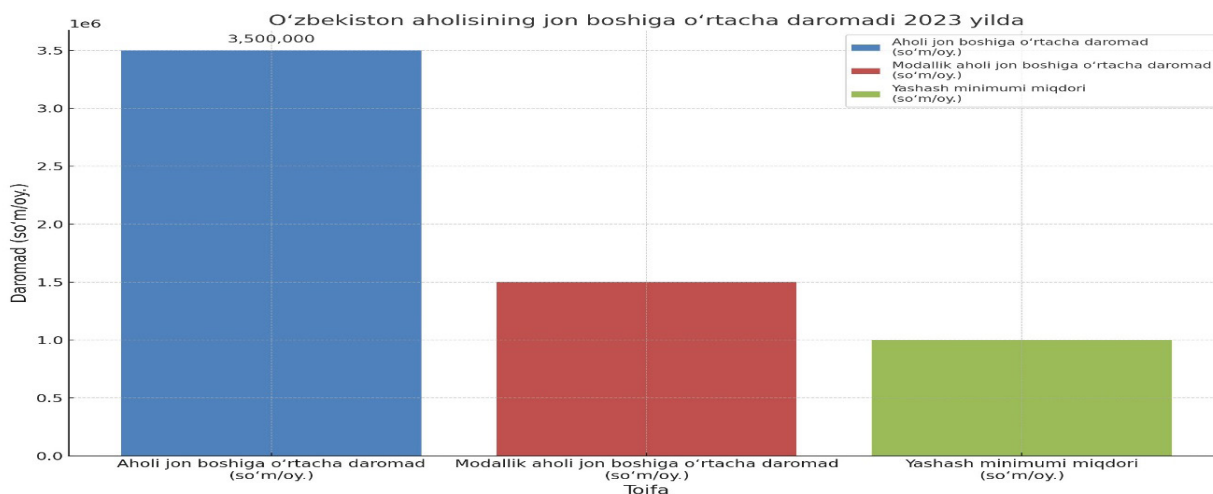
Quyida har bir yildagi «iqtisodiy o'zgarishlar trayektoriyasi» tafsilotlari keltirilgan, 2013-yilda real daromadlar indeksi boshlang'ich nuqtasi sifatida «100» ko'rsatkichi bilan belgilangan. Bu yil iqtisodiy faoliyatning standart bazasi sifatida qabul qilingan. 2014-yilda real daromadlar 5% ga oshib, indeks 105 ga yetdi. Ushbu davr iqtisodiy transformatsiyalar va inflyatsiyaning boshqariluvchi barqarorlikka erishishi bilan ajralib turadi. 2015-yilda indeks yana 5% ga oshib, 110 ko'rsatkichiga yetdi. Bu yil aholi daromadlarining keng miqyosda ijobiy diversifikatsiya jarayonidan o'tganligi qayd etildi. 2016-yilda indeks biroz pasayib, 108 ga tushgan. Ushbu pasayish global iqtisodiy notinchlikning mahalliy iqtisodiyotga aks ta'siri natijasi sifatida baholangan. 2017-yilda real daromadlar yana o'sib, indeks 115 ga yetdi. Bu yil iqtisodiy strukturaviy barqarorlik va yangi ish o'rinlari yaratilishi bilan e'tiborni tortdi. 2018-yilda indeks 120 ga yetgan. Ushbu davr mehnat unumdorligi va daromadlar o'sish sur'atlarining uyg'unlashuvi bilan iqtisodiy innovatsiyalar bosqichi sifatida xarakterlanadi. 2019-yilda indeks 125 ga ko'tarilgan bo'lib, umumiy iqtisodiy o'sish davom etgan, lekin ayrim sektorlarda pasayish kuzatilgan. 2020-yilda indeks 123 ga pasaydi. Ushbu davr COVID-19 pandemiyasining iqtisodiy jarayonlarga salbiy ta'siri natijasida iqtisodiy transformatsion zarba davri sifatida qayd etilgan. 2021 -yilda iqtisodiyot tiklanishi bilan indeks 130 ko'rsatkichiga yetdi. Ushbu davr iqtisodiy faollikning qayta tiklanishi va daromadlarning izchil o'sishi bilan ajralib turadi. 2022-yilda indeks 135 ga ko'tarilib, barqaror iqtisodiy islohotlar aholi farovonligiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

2023-yilda indeks maksimal darajaga – 140 ko'rsatkichiga yetdi. Ushbu yil iqtisodiy islohotlarning yuqori natijadorligi va aholining turmush darajasining yangi paradigmasini aks ettirgan. 2015-2016 va 2019-2020-yillarda iqtisodiy o'zgarishlar salbiy tendensiyalarni ko'rsatgan.

O'zbekiston iqtisodiyoti «struktura-modernizatsion paradigmaga» asoslangan holda rivojlandi. Ish o'rinlari yaratilishi, daromadlarning ko'tarilishi va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash dasturlari ushbu rivojlanishni harakatga keltiruvchi kuchlar sifatida ko'riladi. «Barqaror makroiqtisodiy boshqaruv» va kompleks islohotlar natijadorlikka xizmat qilgan.

Xulosa qilish mumkinki, agar mavjud tendensiyalar saqlansa, «aholi real iqtisodiy imkoni» kelgusida ham oshib borishi kutilmoqda. Bu esa turmush darajasining raqamli ijobiy transformatsiyasini davom ettirishga imkon beradi.

3 O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

2-rasm. O'zbekiston aholisining 2023-yildagi jon boshiga o'rtacha daromadi bo'yicha kengaytirilgan tahlil⁴

Keltirilgan 2.2-rasm ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yil O'zbekiston aholisining moliyaviy holatini baholash uchun quyidagi asosiy parametrlar tanlangan:

Aholi jon boshiga o'rtacha daromad: oyiga 3,500,000 so'm.

Aholi jon boshiga modallik daromadi: oyiga 1,500,000 so'm.

Yashash minimumining bazaviy indeksi: oyiga 1,000,000 so'm.

Ushbu ko'rsatkichlarning o'zaro chambarchas bog'liqligi moliyaviy aktivlar taqsimotining notengligini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi va iqtisodiy dasturlar uchun tahlillar asosini shakllantiradi.

1. Iqtisodiy tengsizlikni institutsionallashtirish

O'rtacha va modallik daromad o'rtasidagi nomutanosiblik aholi farovonligidagi keskinlikni kuchaytiruvchi omil bo'lib, kapitalning konsentratsiyasi ozchilik qo'lida jamlanganligini aks ettiradi.

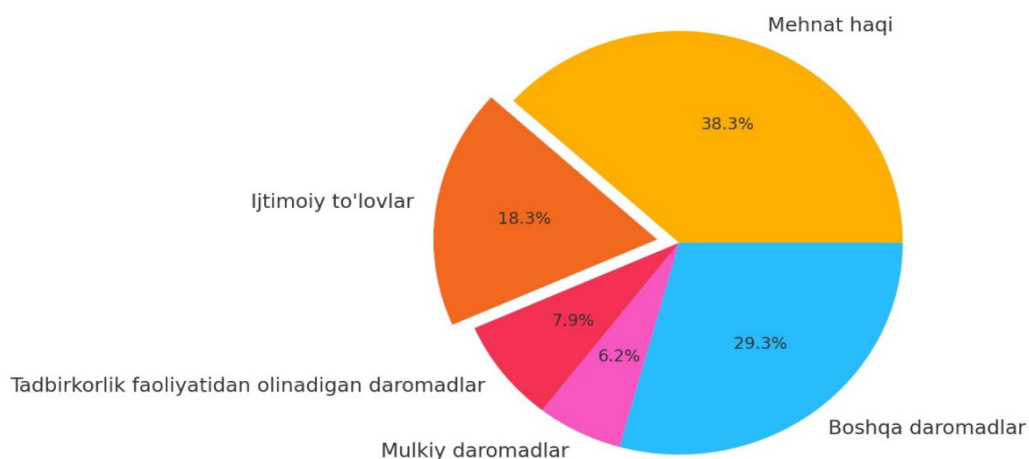
2. Barqaror yashash darajasining cheklanganligi

Aholining aksariyat qismi iqtisodiy resurslarning minimal darajasida qolib ketmoqda. Bu holat ijtimoiy keskinlikni kuchaytirib, uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadi.

3. Daromadlarni qayta taqsimlashning strategik zaruriyati

Iqtisodiy resurslarni adolatli taqsimlash uchun davlat tomonidan daromadlarni qayta taqsimlash mexanizmlari ishlab chiqilishi zarur. Bu kam ta'minlangan qatlamlarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan islohotlarni o'z ichiga oladi.

2023 yilda O'zbekiston aholisi daromadlari tuzilishi, %

3-rasm. 2023 yilda O'zbekiston aholisi daromadlari tarkibi⁵

⁴ O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

⁵ O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

Tahlillardan ko'rinadiki, mehnat haqi (38.3%) aholi umumiy daromadlari tuzilmasida eng yuqori ulushga ega bo'lib, mehnat bozori faoliyatining samaradorligini ko'rsatuvchi asosiy ko'rsatkichdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, O'zbekistonda jismoniy shaxslar daromad solig'i iqtisodiy o'sishning asosiy ko'rsatkichlari bilan uzviy bog'liq. Soliq yukining optimal darajasi iqtisodiy faollikni rag'batlantirib, davlat byudjeti daromadlarini barqarorligini ta'minlaydi. Soliq stavkalarining oshishi qisqa muddatli byudjet tushumlarini oshiradi, ammo uzoq muddatda iqtisodiy faollikka salbiy ta'sir ko'rsatadi.

1. Real daromadlar darajasi aholining turmush darajasi va iqtisodiy barqarorlikning asosiy ko'rsatkichi hisoblanadi. Real daromadlar darajasi yuqori bo'lgan hududlarda iqtisodiy talab o'sib, davlat byudjetiga soliq tushumlari ham ko'payadi. Tahlillardan ko'rinishicha, 2013–2023 yillar oralig'ida real daromadlar o'sishi 15% ni tashkil etgan, bu esa turmush darajasining yaxshilanishiga dalil bo'ladi.

2. So'nggi yillarda joriy etilgan islohotlar soliq yukining pastlashuvi va daromadlarning adolatli taqsimlanishini ta'minlamogda. Masalan, 2019 yildan boshlab jismoniy shaxslar uchun yagona 12% stavka joriy etilgani aholiga soliq yukini yengillatib, daromadlar oshishiga yordam berdi. Bu o'zgarishlar iqtisodiy o'sish va davlat byudjetining barqarorligini ta'minlashda muhim qadam hisoblanadi.

3. Soliq tushumlari va daromadlar dinamikasining hududiy tahlili Samarqand va Toshkent shaharlarida jismoniy shaxslar daromad solig'i yuqori o'sish sur'atlariga ega ekanligini ko'rsatdi. Ammo Namangan va Sirdaryo viloyatlarida soliq tushumlari o'sishi nisbatan past. Bu hududlarda iqtisodiy faollikni oshirish uchun investitsiya kiritish, yangi ish o'rinlari yaratish va infratuzilmani rivojlantirish zarur.

4. 2013–2023-yillar davomida norasmiy sektorda band bo'lgan aholi soni 50% ga oshgan. Bu sektor iqtisodiyotning ro'yxatga olinmagan qismi bo'lib, davlat byudjetiga tushumlarning kamayishiga sabab bo'ladi. Norasmiy iqtisodiyotni legallashtirish orqali davlat byudjetiga tushumlar oshirilib, bandlik darajasini yaxshilash mumkin. Yuqorida keltirilgan ilmiy taklif va tavsiyalardan kelib chiqqan holda, ularni chuqur o'rganib, tahlil qilish va asoslab amaliyotga tadbiq etish yaqin kelajakda o'z natijasini beradi.

6. FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. // <https://lex.uz/docs/5841063>
2. U. Normurzayev «Soliq imtiyozlaridan samarali foydalanish yo'llari» mavzusidagi PhD doktorlik Dissertatsiyasi Toshkent, 2020-y, - 128 bet.
3. Malikov T. Soliqlar va soliqqa tortishning dolzarb masalalari. – T.: Akademiya, 2002. – 204 b.
4. Soliq kodeksi. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 30.12.2021-y., 03/21/741/1219-son.
5. Malikov T. Soliqqa tortishning dolzarb masalalari. – T.: 2000. – 76 bet.
6. Jo'raev A., Toshmatov Sh., Abduraxmonov O. (2009) Soliqlar va soliqqa tortish. O'quv qo'llanma. – T.: NORMA. – 184 bet.
7. Sh.Qiyosov. Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. – T.: 2023;
8. Normurzaev U.X. Soliq imtiyozlarining samaradorligi: nazariya, metodologiya va amaliyot. Monografiya. –T.: «Iqtisodiyot», 2023. – 242 bet.
9. O'zbekiston Respublikasi Davlat Soliq qo'mitasining rasmiy veb sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi – www.soliq.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>